

Miljø og bærekraft

Ole-Christian Haugen – 19. mai 2026

- Hva er det og hva kan det bety for oss?
- Hva kan vi «seniorer» bidra med?

Sammendrag

Miljø og bærekraft i det store bildet

- FNs bærekraftsmål – fra da til nå
- Hva handler det om?

Miljø og bærekraft i Norge og i norske kommuner

- Hvilke av målene «treffer» kommunene og oss?
- Hva skjer i norske kommuner?
- Gjenbruk og ombruk - Kommunale tjenester
- Gjenbruk og ombruk – Digitale enheter
- Hvordan vi «seniorer» kan bidra til bærekraftig utvikling

FNs Bærekraftsmål – 17 mål

FNs Bærekraftsmål – Historikk og formål

Historikk:

- I 1992 ble verden enig om at miljø, utvikling og fattigdom henger sammen
- I 2000 kom Tusenårsmålene – gode, men smale
- I 2015 vedtok 193 land, inkludert Norge, **17 bærekraftsmål** som gjelder *alle land*.
- Dette ble starten på **2030-agendaen**, verdens felles arbeidsplan.

Formålet:

Å skape en verden der mennesker, natur og økonomi utvikler seg på en måte som er trygg, rettferdig og bærekraftig – for oss og for kommende generasjoner

- Utrydde fattigdom
- Bekjempe ulikhet
- Stoppe klimaendringene
- Ta vare på naturen
- Sikre fredelige og velfungerende samfunn
- Samarbeide globalt for å få det til

Hvorfor dette angår Norge:

Bærekraftsmålene den **politiske overbygningen** for norsk politikk – fra helse og utdanning til klima, natur, næringsliv og kommunal planlegging.

Bærekraft handler om:

Klima og miljø

- Klimaendringer og -risiko
- Klimagassutslipp
- Elektrifisering
- Energieffektivisering
- Ressursutarming
- Avfall og forurensing
- Biologisk mangfold og tap av natur
- Sirkulær økonomi

Sammenhengen mellom de tre likeverdige bærekraftselementene.

Kilde: Utsira kommune har laget denne. Relevant også i dag

Sosiale forhold

- Menneskerettigheter
- Lokalsamfunn
- Rettferdig omstilling
- HMS
- Mangfold, inkludering og likestilling
- Arbeidsmiljø og ansattforhold
- Opplæring og utdanning

Økonomi

- Ansvarlig og etisk forretningsstyring
- Korrupsjon
- Hvitvasking
- Konfliktfinansiering
- Skatt
- Personvern
- Innkjøp og leverandører

Miljø og bærekraft i Norge og i norske kommuner

Har dere sett Bærekraftsnålen som norske politikere bærer?

Kan kjøpes i FN-butikken (UN Web Shop)

Hva symboliserer den?

- 17 fargede felt = 17 bærekrafts-mål
- En åpen sirkel = «Vi er ikke helt i mål ennå»

Hvorfor bruker politikere den?

- For å vise at de støtter FNs 2030-plan
- For å signalisere ansvarlighet - Og kanskje litt for å se moderne ut på TV

Hva kan vi lære av den?

- Små symboler kan minne oss på store oppgaver
- Vi trenger ikke være politikere for å bidra
- Og: det er lov å bruke nål selv om man ikke har dress

Viktige bærekraftsmål for kommunene og oss innbyggere

God helse og livskvalitet (Mål 3)

Kommunen har ansvar for:

- fastlegeordningen
- legevakt
- helsestasjon
- eldreomsorg og hjemmetjenester
- psykisk helse og rus

Dette er målet som merkes mest i hverdagen.

Bærekraftige byer og lokalsamfunn (Mål 11)

Dette handler om alt som gjør et lokalsamfunn godt å bo i:

- trygge nabolag
- gode møteplasser
- kollektivtransport
- universell utforming
- kulturtilbud
- beredskap og trygghet

Dette målet er “kommunemålet” over alle mål.

Flere viktige mål .....

God utdanning (Mål 4)

Kommunen har ansvar for:

- barnehager
- grunnskoler
- voksenopplæring

Mindre ulikhet (Mål 10)

Kommunen jobber med:

- sosialtjenester
- NAV
- inkludering
- tiltak mot utenforskap
- integrering av flyktninger

Dette påvirker både barn, foreldre, besteforeldre og integrering i lokalsamfunnet.

Dette målet merkes i lokalsamfunnet når det fungerer – og når det ikke gjør det.

Flere viktige mål .....

Ansvarlig forbruk og avfallshåndtering (Mål 12)

Dette er hverdagsnært:

- avfallssortering
- gjenbrukstorg
- reparasjonstjenester
- matsvinn i kommunale institusjoner

Dette er målet innbyggerne faktisk kan bidra til hver dag.

Stoppe klimaendringene (Mål 13)

Kommunen jobber med:

- klimatilpasning (flom, overvann, skred)
- energieffektivisering av bygg
- ladeinfrastruktur
- grønn transport

I Norge merkes klimaendringer lokalt – flom, styrtregn, rasfare – så dette er høyt på lista.

Flere viktige mål .....

Livet på land (Mål 15)

Spesielt viktig i distriktskommuner:

- naturforvaltning
- skog
- friluftsområder
- biologisk mangfold
- arealplanlegging

Dette er ofte et av de mest konfliktfylte målene i kommunepolitikken.

Bærekraft i Ullensaker kommune

År	Hovedfokus	Viktigste SDG-mål
2022 Oppstart og grunnmur	Klimaregnskap, miljøkrav i innkjøp, naturrestaurering, blågrønn faktor i bygg	11, 12, 13, 14/15, 9, 17
2023 Strategi og klimabudsjett	Klima- og energistrategi 2030, første klimabudsjett, gjenbruksasfalt, grønne anskaffelser	7, 9, 11, 12, 13, 17
2024 Kunnskapsgrunnlag og analyse	Helhetlig retning for bærekraftig utvikling 2025–2035	3, 4, 8, 11, 16
2025 Ny kommuneplan (samfunnsdel)	Ny kommuneplan – helhetlig bærekraftig samfunnsutvikling	3–17 (bred dekning)
2026 Ny arealdel	Arealbruk, naturhensyn, byutvikling, høringsprosess	11, 13, 15, 17

Hjemmesidene til Ullensaker kommune har liggende åpent strategiplaner og planverk som dekker og understøtter bærekraftsmålene vi nå har gått gjennom. Se: www.ullensaker.kommune.no dersom du er interessert.

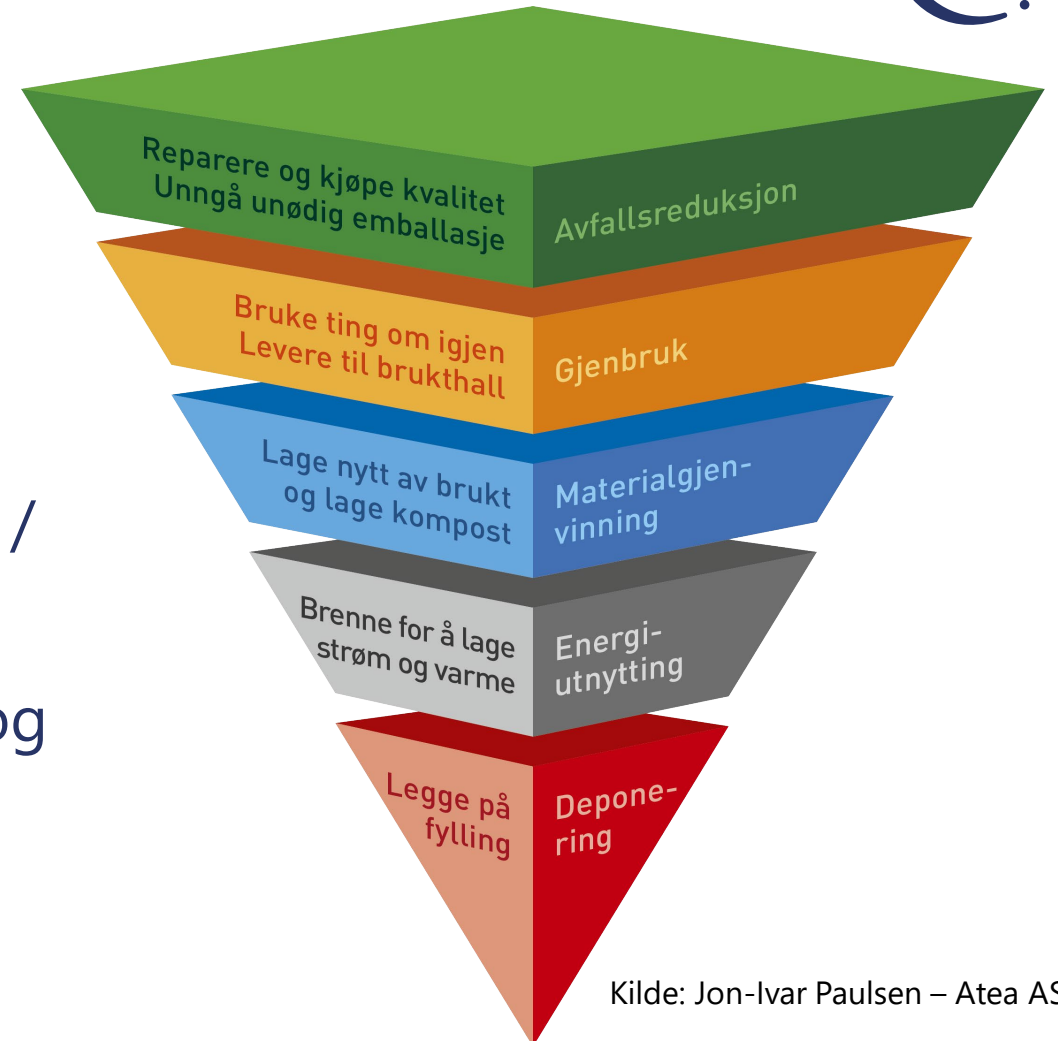

Kilde: Ullensaker kommune nettsted

Avfallspyramiden – Gjenvinning og sirkulær økonomi

- **Avfallsreduksjon** - Reparere og kjøpe kvalitet. Unngå unødig emballasje
- **Gjenbruk** - Bruke ting om igjen. Leverer til ombruk
- **Materialgjenvinning** – Lage nytt av brukt / kompost
- **Energiutnytting** – Brenne og lage strøm og varme
- **Deponering** – Legge på fylling

Kilde: Jon-Ivar Paulsen – Atea AS

Gjenbruks- og ombrukstjenester i Ullensaker

Gjenbruks- og ombrukstjenester i Ullensaker

Bruktbutikken Omgjørings (Dal Skog)

- **Varer:** møbler, interiør, barneutstyr, leker, sportsutstyr, bøker, kunst, småelektronikk

Lesekiosk ved Jessheim bibliotek

- Et "gi en bok – ta en bok"-tilbud. Innbyggerne kan levere og hente bøker gratis.

Andre lokale bruktbutikker i kommunen

- Ullensaker Røde Kors bruktbutikk, Fretex Jessheim, ReRe Jessheim, Pent og Brukt Kløfta, Loppemarkeder i Ullensaker

Gjenbruks- og ombrukstjenester – forts.....

Innsamlingsbokser for tekstiler

Flere aktører har innsamlingspunkter i Ullensaker:

- Fretex, UFF, Kirkens Bymisjon, NLM Gjenbruk, Skolekorps

Tar imot både hele og ødelagte tekstiler for gjenbruk og gjenvinning.

Gjenvinningsstasjonen Dal Skog (ØRAS)

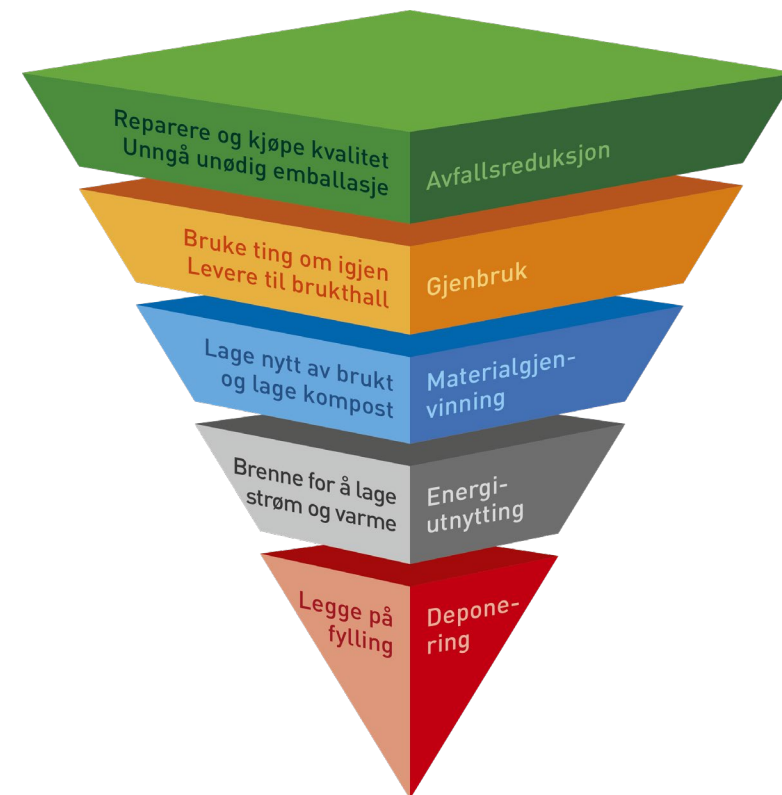
Tar imot:

- EE-avfall, farlig avfall, materialer til gjenvinning

Komposterings- og biokullanlegg (ØRAS)

En viktig del av kommunens sirkulære ressursbruk:

- Kompostering av hage- og matavfall
- Produksjon av biokull av trevirke (Pyrolyseanlegget)

Gjenbruk og ombruk digitale enheter

Gjenbruk og ombruk av digitale enheter

★ Profesjonelle refurbishere (høy kvalitet, garanti). **Ingen tilbyr innbytte av PC.**

Disse er de tryggeste aktørene – de tester, sletter og oppgraderer maskinene.

Inrego.se (shop.inrego.se)

Selger brukte PC-er, skjermer, nettbrett og mobiler med 1 år garanti

Furbie.no (www.furbie.no)

Brukte og graderte PC-er, Mac, iPad, mobiler og diverse annet utstyr med 2 års garanti. Kan oppgraderes til 3 år.

PCDEAL.no (www.pcdeal.no)

Selger brukte business-PC-er (Dell, HP, Lenovo) med 1 år garanti. Kan utvides til 3 år.

Teleoutlet (nettbutikk)

Spesialiserer seg på brukte og “refurbished” mobiler og gir inntil 2 års garanti

- Tilbyr innbytte av gammel mobil gjennom sin «Teleoutlet Pant» tjeneste.

Siden er oppdatert og kvalitetssikret etter presentasjonen med endret og ny informasjon

Gjenbruk og ombruk av digitale enheter

★ Store kjeder som selger brukte enheter

Elkjøp – “Outlet” og “Second Life”

- Brukte og reparerte mobiler, PC-er og nettbrett.
- Tilbyr **innbytte av mobil** i butikk eller nett, gir rabatt på ny enhet – El-retur ordning

Power – «Bruktmarked – RePower»

- Selger brukte mobiler og PC-er
- Har innbytteordning for mobil og **PC**

Komplett – “Komplett Renewed”

- Brukte mobiler og PC-er, tilbyr 1 års garanti
- Innbytte av mobil (varierer etter kampanjer)

★ Lokale bruktbutikker og gjenbruksaktører (Østlandet)

Norsk Ombruk (flere steder på Østlandet)

- Selger brukte PC-er og skjermer
- Samarbeider med kommuner og gjenvinningsstasjoner

Finn.no (privatmarked)

- Størst utvalg. Ingen garanti – men ofte gode kjøp

Tise / Tise Elektronikk

- Brukte mobiler og nettbrett
- Ligner på Finn

«Seniorer» kan bidra til bærekraftig utvikling

«Seniorer» kan bidra til bærekraftig utvikling

👴 👵 Seniorer har en **unik rolle** i bærekraftsarbeidet – både som forbilder, kunnskapsbærere og samfunnsstemmer.

1. Erfaring og klokskap

Seniorer vet at endring er mulig. De kan bidra med:

- historiske perspektiver
- kritisk tenkning
- evne til å se helhet og langsiktighet

2. Forbruksvaner som betyr noe

Seniorer har ofte:

- mer tid til å velge kvalitet fremfor kvantitet
- lavere forbrukspress
- større interesse for reparasjon, gjenbruk og vedlikehold.

Dette er helt i tråd med avfallspyramiden og sirkulær økonomi.

«Seniorer» kan bidra til bærekraftig utvikling

3. Påvirkningskraft i lokalsamfunnet

Seniorer kan være aktive i frivillighet og organisasjoner

- påvirke politikere og lokalsamfunn
- støtte lokale initiativer for natur, gjenbruk og sosial inkludering

4. Rollemodeller for yngre generasjoner

Ved å vise:

- måtehold og ansvarlighet
- respekt for natur og ressurser
- deling av kunnskap og ferdigheter

...kan seniorer inspirere barn og barnebarn til mer bærekraftige valg.

5. Digital deltakelse

Mange seniorer er digitale – og kan:

- spre kunnskap
- delta i debatter
- støtte seriøse kilder
- motvirke feilinformasjon

Ordet er fritt